

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ars Semper Gaudendi

Demonstrata Ex Sola Consideratione Divinae Providentiae Et Per
Adventuales Conciones

Laetitiae Perfectae Artificium In Conscientiae Recta Efformatione
inuentum, & per Adventuales Conciones expositum ac demonstratum

Sarasa, Alfonsus Antonius de

Antverpiae, 1667

§. II. Solius Conscientiae est peractis actionibus laudem dare, cui Voluntas
tutò potest acquiescere. Declaratur quaenam judicia humana aestimanda
sint, quae contemnenda.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11367

Tract. 7. toto. mens, falsisque peccatorum simulacris præpedita, nullum, saltem quod sanum sit, de actionibus instituendis proferre possit arbitrium; postquam naturam geniumque huius morbi sanè miserandi exposui, tandem istud ex peruulgatâ Theologorum omnium sententiâ, dixi, contemnendos esse omnino, non tam Conscientiæ, quàm à Dæmone ingestos aculeos, & vt latratus catelli habendos despiciatui. Quinimo adeo iis non cedendum, vt contraria omnia agenda sint, mente impuidâ & imperterritâ. Ut autem Conscientiæ dictamen certum & indubitatum, quod omni actioni præmittendum est, rite scrupulosus formet; suo id Marte si non possit effingere, ex viri prudentis aut Confessarij id formet arbitrio. Neque tamen à Conscientiæ suæ dictamine aut iudicio, eo in euentu abibit, cum iudicare istud possit, alienam sese posse in arbitrando sequi sententiam: & cum possit, etiam sæpe numero debere; cum alia curandis scrupulis, tormandæque Conscientiæ ipsi non suppetat medicina.

Scrupuli contemnendi sunt & agenda iis contraria.

ibid. §. 2.
 11
 ibid. §. 3.
 Remedio
 5.
 9. Et hæc quidem summa est eorum quæ sex præcedentibus Tractatibus sumus complexi: quibusque primum Conscientiæ officium, quod in dirigendis actionibus quæ adhuc præstandæ sunt totum consistit, vt cumque exposuimus. Ad alia itaque faciamus gradum.

Ex viri prudentis iudicio Conscientiam formare potest, imò sæpe debet scrupulosus.

§. II.

Solius Conscientiæ est peractis actionibus laudem dare, cui Voluntas tutò potest acquiescere. Declaratur quænam iudicia humana estimanda sint, quæ contemnenda.

10. **O**pus propositum Voluntas pro libero quo pollet arbitrio cum peregit, tum verò ad secundum muneris sui exercitium Conscientia accingitur: siquidem omnis animæ libera actio, prout ex Conscientiæ dictamine instituenda est & dirigenda, ita postquam peracta est & in rem deducta, rursus ad Conscientiæ tribunal est reuocanda, vt eius iudicium subeat, malène fuerit transacta an verò benè. Et siquidem benè actum fuerit, approbatur opus; & Voluntas, quasi pro rostris, legitime laudibus à

Conscientia est actionem practitam approbare. & laudare voluntatē

Conscientiā extollitur: quibus tota mens delibuta, Gaudio perfunditur incredibili, & tamen sincero & solido: vnicum quod Conscientiā pro re bene actā conferre potest primum. Sic tamen vnicum, vt nullum prorsus illi, aut pretio, aut stabilitate, aut etiam voluptate possit comparari: imò si hoc desit, reliqua omnia nullum operā dicenda sunt primum, adeoque cum D. Paulo habenda *pro minimo*, imò etiam pro nullo

En quidem solius Conscientiā legitimum id munus est.

Sic certe Pædagogum munus est, non tantum clientis sui manum ducere, rectè scribendi dare præcepta, characteresque efformandos præscribere; sed & ea quæ à puero scripta sunt discutere, & quæ corrigenda sunt dispungere. Sin verò rectè se habeant omnia, characterum apices bene si sint expressi, linearum ordo probè exaratus, & quod propositum est exemplar accuratè obseruatum si sit; tum fanè & laudare accuratationem pueri, & verò etiam pro re & tempore, præmio clientem debet afficere. Quamquam non aliud magis sit puero expetitum, si sit ingenuus, quam gaudium quo gestit, Pædagogo sua probari quod persentiat. Eius enim approbationem maioris facit, quàm vilius cuiusquam alterius, qui characteres à se exhibitos laudibus extolleret. Neque fanè domesticorum omnium mira de se prædicantium dictis acquiesceret, si vni tantum displicere se sciret Pædagogo. Huic cum satisfacit, ipse sibi sufficit, etiamsi in se laudando reliqui omnes deficiant. Sapit profectò puer ita cum sapit; tota enim ei res est cum Pædagogo, cuius curæ se nouit esse commissum, neque ab alterius cuiusquam domestici nutu aut imperio dependere.

Hæc itaque tenenda est agendi ratio. Pædagogum animæ præpositum à Deo, Conscientiam esse iam diximus. In hanc igitur figendus est animæ obtutus, hæc obseruanda est vnicè, vt rectè statuas, in te ei quid displiceat. Aliorum si tibi præterea iudicium adjicitur benignum & placidum, ægrè id quidem ferendum non est; sin verò non adjicitur, ferendum id fanè est perquam leuiter, neque vulgi sententiis est succensendum. D.

*Conscientia est vera arbitria a-
tionum;
errare non
potest.*

Ambrosii præclarum id est monitum. *Non secundum forensam abundantiam, inquit, estimanda est beatitudo singulorum; sed secundum interiorem Conscientiam, que innocentium & flagitiosorum merita discernit, vera & incorrupta panarum premiorumque arbitria.* En vt quæ à me de amplissima Conscientiæ jurisdictione dicta

1. ad Cor.
4. v. 3.

11.

12.

D. Ambr.
1. i. off. c.
12.

dicta sunt, suo calculo firmet Ambrosius. Etenim *vera* prorsus est, imprimis innocentia aut flagitii, ac proinde pœnarum præmiorumque *arbitra*. Cum enim voluntas errare non possit, sic ut ei culpæ vertatur, si Conscientiam sequitur, eiusque regulæ seu dictamini adæquatur ut antè ostensum est; sanè nemo quisquam potest veriùs, & manifestiùs discernere an Conscientiæ ductum voluntas secuta sit, quàm ipsamet Conscientia quæ cæcam duxit. Neque verò ullius iudicio eidentiùs scies, an dictamini Conscientiæ tuæ, tamquam regulæ recti, actionem applicueris, quàm ipsius Conscientiæ iudicio quæ rem direxit. Sic an linea quam chartæ inscripsisti, recta sit, quàm demùm id poteris ratione manifestiùs indagare, quam ex ipsius regulæ quæ manum scribentis duxit, applicatione & quasi sententiâ? Sanè si Conscientiæ regulam obseruasti, certum est rectum te tenuisse, id est egisse prudenter: regulam autem Conscientiæ an obseruaris, nemo id quidem diiudicabit sinceriùs, quàm ipsa quæ rem direxit regula. Vera itaque & sola innocentia & flagitii; pœnarum exinde præmiorumque *arbitra* est Conscientia.

13. Neque *vera* solummodo sed ut D. Ambrosius asserit, *incorrupta* omninò est *arbitra*, id est iudicii prorsus incorrupti, quodque nullo favore, nullis blanditiis, nullis etiam minis possit infringi aut vitari. Quidquid enim mihi abblandior, quidquid persuadeo, quidquid exoro, numquam tamen id mihi persuasero ut iudicem rectè egisse me, tum cum contra iudicii mei dictamen iudico me egisse. Quid enim est malè agere, nisi iudicio suo in agendâ re contravenire? atqui quo pacto est possibile, iudicare me, contra iudicii seu Conscientiæ meæ dictamen non egisse, cum reipsâ iudicem oppositum? Dissimulare peruersitatem actionis fortè possum; iudicare autem peruersam non esse, in manu non est. Nimis enim incorruptus iudex est Conscientia; & huius arbitrio in mente aguntur omnia. Rursus etiam ex aduerso, nemo ullus mihi persuaserit malè me egisse, si bonâ fide Conscientiæ ductum in re agendâ secutum me fuisse mea iudicet Conscientia; arbitratum, inquam, fuisse sincerè & candidè. Hoc si mea statuat Conscientia, frustraneum est quod totus orbis criminis me condemnet; innocens sum, si mea Conscientia me absoluit. Errasse possum, fateor; peccasse autem minimè: siquidem peccare est, Conscientiæ suæ dictamini contradicere: errare autem,

*Aliud est
benè egisse,
aliud verò
egisse quod
bonum est.*

est quomodocumque, siue per culpam, siue inculpate, ab eo quod verè rectum est desciscere. Possum ergo sine culpâ errasse; sine culpâ autem propriè non peccatur. Conscientia igitur cum de actione diiudicat, quamquam falli possit in eo quòd eam iudicet legi Diuinæ conformem, cum fortè per errorem conformis non sit; numquam tamen falli potest, dum iudicat actum benè, id est, actione iudicio Conscientiæ conformatâ & congruâ. Longè enim diuersa sunt, bonum agere, & benè agere. Bonum enim ex erroneâ Conscientiâ fit sæpiùs malè, & malum benè. Tanta est in actionibus humanis permutandis Conscientiæ vis & auctoritas; & in iis diiudicandis, tam incorrupta minimeque deprauata sinceritas.

Atque ex hâc differentiâ quæ reperitur inter bonum vel malum agere, & inter benè vel malè agere, ratio fiet manifesta, cur minimi ducenda sint, imò prorsus contemnenda hominum iudicia, quoties te benè vel malè egisse statuunt; quoties te vel de scelere arguunt, vel de virtute deprædicant. Non est, inquam, quod te hâc laude multùm delinias, aut vituperio magnopere perturberis: nesciunt enim quid rerum dicant. Neque de virtute tuâ aut vitio, vllus, præter Conscientiam tuam, pro sano, iudicium potest ferre, cum nemo resciat quid rerum agatur intus. Hinc ad rem meam D. Gregorius: *In omni, inquit, quod dicitur, semper tacitè recurrere debemus ad mentem; & interiorestem, & iudicem requirere. Quid enim prodest si omnes laudent, & Conscientia accuset? aut poterit obesse, si omnes derogent, & sola Conscientia defendit?* Nihil planè, cum ad interiores actiones hominum rite diiudicandas, nulla nisi pro Conscientiæ tribunali, legitima detur auctoritas.

D. Greg.
hom. 1. in
Ezech.

*Obicitur,
non videri
contemnè-
da omnia
humana
iudicia.*

Quid ergo inquires, an nulla omninò attendenda sunt hominum, etiam proborum prudentiumque iudicia? sanè si laudi ducendum non est quod omnes laudent, neque adeo dandum sit vituperio omnes quòd vituperant, maxima commercio humano infertur labes; neque posthac è communi peruulgatoque hominum sobriè prudenterque agentium iudicio, sed ex priuato cuiusque sensu, tota viuendi petenda est ratio: quod certè perquam absonum est, & heteroclytum: inter homines enim viuimus, quorum moribus iudiciisque, dum à Diuinâ lege non aberrant, sese coniungere, ne pars à toto discrepet, summa profectò est virtus,

15.

&

& quæ rectè vocatur humanitas : vbi contra iudiciorum omnium contemptus, barbaries quædam dicenda est, & ad silvas ferarumque cauernas non immeritò ableganda.

Respondeo,
curanda
iudicia, cū
iudicant
quid bonū
aut malum
sūt.

Optima est hæc obiectatio, & quæ rem omnem declarabit aptissime. Satis enim id videtur difficile, quo pacto iudicia quæ de te feruntur, contemnenda cum Gregorio passim dicant Sancti Patres, imò & Sacræ paginæ; vniueque adhærendum esse statuunt Conscientiæ iudicio: cum tamen in commune viuamus, atque aded ex communi proborum hominum, vnaque conuiuentium agendum sit iudicio, ne pars, vti rectè opponitur, discrepet ab vniuerso. Respondeo itaque, quòd vt rectè iudices, quid bonum sit & honestum agere vel non agere, tibi cum id non constat, id quidem ex alieno petendum esse iudicio. Rursus quid mores ferant patriæ, quid leges, quid vetera instituta, quid ciuium ordo, quid incolarum consensus, & cætera omnia quæ ad communem viuendi rationem faciunt. Rursus quid passim laudi vertatur quid vituperio, non è tuo petendum est cerebro, sed è communi id decernendum est consensu. Denique an ingeniosa fuerit quæ à te exhibitæ actio, an utilis aut tibi aut Reipublicæ, an tempori & rebus accommoda; tandem vt verbo dicam omnia, an *Bonum* sit id quod egisti, bonum, inquam, vt dicitur materialiter, id sanè iudicare possunt homines: & verò si probi sunt & prudentes, eorum standum est iudicio; neque aded contemnendi, vt potius plurima eorum laudi & vituperio deferenda sit reuerentia. Nam ad diiudicandum quid bonum sit & rectum, rationalis naturæ sese iudicatio extendit, quam cuius homini in seuit Deus. At verò vt legitime iudicent homines, rectè egeris & *benè*, etiã dum egisti quod reipsâ bonum est, id verò in eorum manu non est; cum ad internos animi tui motus dignoscendos, nulla eis pateat via. Quo pacto igitur iudicent, quod nesciunt, neque scire possunt nisi ex te: sin autem de re ignoratâ ferunt iudicium, jam sanè manifestum est, quàm id sit futile & contemnendum.

16.

scientie
operis

non verò
eum iudi-
cant quid
actum benè
vel malè.

Non satis
facit laus
humana,
nisi Con-
scientiæ laus
accedat.

Vt itaque certò noueris an benè & sine culpâ rem peregeris, non id alienis iudiciis indagandum est, sed decernendum tuo. Et quamuis totus passim orbis hominem te frugi vocet, magnâque virtute pollentem clamitet; iustitiæ tenacem dicat; eleëmofynis quas erogas benè largis applaudat; corporis macera-

17.

tiones

tiones, precesque in multas horas, noctemque concubiam protractas laudet; denique virum magnæ religionis omni que exceptione majorem te deprædicet: tamen si Conscientia judicet, bona hæc omnia, non benè à te fieri, id est non rectâ mente, sed nescio cuius captandæ famæ gratiâ; denique ad distortos fines & fortasse malos, studia omnia deriuari: tum sanè sic statuet, ineptum hominem esse te, hypocritam, omni que dignum vituperio, quantumcumque sanctum te dicant homines, & inter Diuorum numerum, viuentem adhuc referant, nouâ atque hætenus inauditâ apotheosi. Bonum te egisse quod iudicant, iudicant benè; benè autem quod egeris, iudicant pessimè. Bonum verò laude dignum non est, nisi fiat benè. Contemnenda igitur sunt, quantumcumque magnifica de te iudicia; imò si rectè rationem tenes, tute ipse fateberis ingenuè, numquam tibi ab alienis laudibus fuisse satisfactum, quoties Pædagogus interior, Conscientia inquam, iis intercessit. Quinimò maiori pudore suffusum te confiteberis, quoties reclamante Conscientiâ, actionemque tuam condemnante, laudibus te fortè extulit alienus fauor. Verissimum est itaque istud Gregorii, *quid prodest si omnes laudent & Conscientia accuset?*

Conscientia laus, si non aliâ omni, sibi sufficit.

Vicissim verò, omnes quamuis te condemnent, virtutisque fide te insimulent, & omnia à te probè facta in malos perversosque fines detorqueant; approbationem tuam Conscientiæ si actorum tuleris, nequidquam vituperabunt omnia. Virtute tuâ, rectique Conscientiâ te inuolues, ridebisque vulgi insanientis iudicia; & uti innocens, ita & viues securus tui. Hoc autem qui consequitur, quid vltra persequitur? secum viuit placidè, dum tempestatibus circumuoluitur orbis vniuersus: habet enim de se iudicium verum & incorruptum. Maneat istud itaque, Conscientiæ, non directionis tantum, sed & approbationis jus competere: ipsius esse decernere quid rectè actum sit quid peperam, ac proinde quid laude dignum sit quid vituperio; ac denique Voluntatem pro re bene actâ laudibus; contra verò, vituperio afficere.

18.